

1576
T

სანიგაჲს ბანათუბის
ბიბლიოთეკა

17

ბ. ჯვანიჭიშვილი

ბ ლ ე რ ი

1949

სამედიცინო
თბილისი

ბ. ჯვარიშვითშვილი

ბ ლ ე რ ი

(მუნი, მღვრი)

ჩ 576
1

მ.ს. 2019-317X

ს ა ძ მ მ მ მ მ მ მ მ მ მ
თ ბ ი ჯ ი ს ი
1 9 4 9

რე იწვევის ბლერს

კანის გადამდებ სნეულებათა შორის უფრო ხშირად გვხვდება ბლერი.

ამ სნეულებას საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში სხვადასხვა სახელს უწოდებენ. მაგალითად, რაჭაში მას ღიერს ეძახიან, ლეჩხუმში და ქვემო იმერეთში—ბლიერს, გურიაში—ბლერს, ქართლ-კახეთში—მუნს, ხევში—ჯაბარას.

ბლერით დაავადება ცნობილია უძველეს დროიდან. ჯერ კიდევ XII საუკუნეში ცნობილია არაბმა ექიმმა აბენზოარმა, ხოლო მის შემდეგ სხვა ექიმებმა XIV საუკუნეში საკმაოდ კარგად აგვიწერეს ბლერის გამომწვევი მიზეზები. სწორედ მათ გამოარკვიეს, რომ ბლერი გადამდები სნეულებაა.

XIX საუკუნეში მეცნიერებმა ზუსტად დაადგინეს, რომ ბლერს იწვევს ადამიანის თვალისათვის ძნელად შესამჩნევი ტკიპა. ტკიპები ბუდობენ მცენარეებზე, შინაურ ცხოველებსა და ფრინველებზე.

სოფლის მეურნეობის კულტურების ტკიპები არა თუ რაოდენობრივად ამცირებენ მოსავალს, არამედ ხარისხობრივადც აუარესებენ მას. მაგალითად, ვაზის ტკიპით დაზიანებული ვაზის ფოთოლი ხმება, ციტრუსოვანი კულტურების ვერცხლისებრი ტკიპა ფოთლებისა და ნაყოფის გამოწუწნით ანადგურებს ამ კულტურებს და სხვ.

ტკიპები დიდ ზიანს აყენებენ აგრეთვე ცხოველებსა და ფრინველებს.

შინაურ ცხოველებსა და ფრინველებში გავრცელებული ნაირსახეობის ტკიპები იწვევენ მათ დაუძლურებას, სივამხდრეს და ზოგჯერ დავარდნასაც კი.

მაგრამ განსაკუთრებული ზიანი ტკიპებს ადამიანისათვის მოაქვთ. საკმაო აღინიშნოს, რომ ისეთი გადამდები სნეულებანი, როგორიცაა ტკიპისმიერი შებრუნებითი ტიფი, მარსელის ცხელი-

ბა, ცუცუგამუში (იაპონური ციებ-ცხელება), გაზაფხულის ტკიპისმიერი ენცეფალიტი (თავის ტვინის ანთება) და სხვ. გადააქვთ სხვადასხვა სახეობის ტკიპებს. ზოგჯერ მცენარის თუ ცხოველის ტკიპაც კი მკვიდრდება ადამიანის სხეულზე. ასეთია, მაგალითად, ბადისა და მინდვრის წითელი ტკიპა, რომელიც ადამიანის ხელის, ფეხის, სახის ან ყურის ბიბილოს არეში ღრმად ჩაერჭობა ხოლმე კანში და იწვევს ისეთ საშინელ ქავილს, რომ ავადმყოფი ფრჩხილით იკაწრავს სხეულის აღნიშნულ ნაწილებს. თუ ამ დროს მივმართავთ გამადიდებელ შუშას, თმის ძირში დავინახავთ წითელ წერტილს, ხშირად რამდენიმეს ერთად. ეს წითელი წერტილები ტკიპებია, რომელთაც წაუსვამენ ხოლმე იოდს ან მდებანენ ბენზინით.

ისეც ხდება, რომ გემების მომსახურე პირებს, მეტადრე იმ გემებისას, რომლებითაც ხორბალი გადააქვთ, ზოგჯერ მასობრივად გამოჩნდებათ კვანძოვანი ან ბუშტუკოვანი გამონაყარი ძლიერი ქავილით. ამასაც ტკიპის ერთერთი სახეობა იწვევს. ასეთ შემთხვევებში გამონაყარს მობანენ ხოლმე ჩვეულებრივი ძმრით.

ყველას უნახავს ძაღლის ტკიპა, რომელიც გაზაფხულზე მოედება ამ შინაურ ცხოველს, უფრო ყურის შიგნით და სახეზე, სწოვს სისხლს და გაძღომისას ბურთივით დამრგვალდება. ამ სახეობის ტკიპა სხვა შინაურ პირუტყვსაც გაუჩნდება და ზოგჯერ ადამიანსაც კი. ასეთ შემთხვევაში საკმაოა პარაზიტს დავაწვეთოთ ერთი-ორი წვეთი საჭმელი ზეთი, ნავთი ან ბენზინი, რომ იგი მისით ჩამოვარდეს.

ქათმის და მტრედის ნაცრისფერი ტკიპის მიერ ნაებენ კანს ბუშტუკოვანი გამონაყარი მოეფინება, სწორედ ისე, როგორც ეს ხდება ჭინჭრით დასუსხვისას. ამ დროს ავადმყოფი შეწუხებულია, რადგან მას აქვს აჩქარებული გულის ცემა და კუჭ-ნაწლავების აშლილობის მოვლენები. ამას იმით ხსნიან, რომ კბენის დროს ტკიპას ადამიანის სხეულში შეაქვს შხამი.

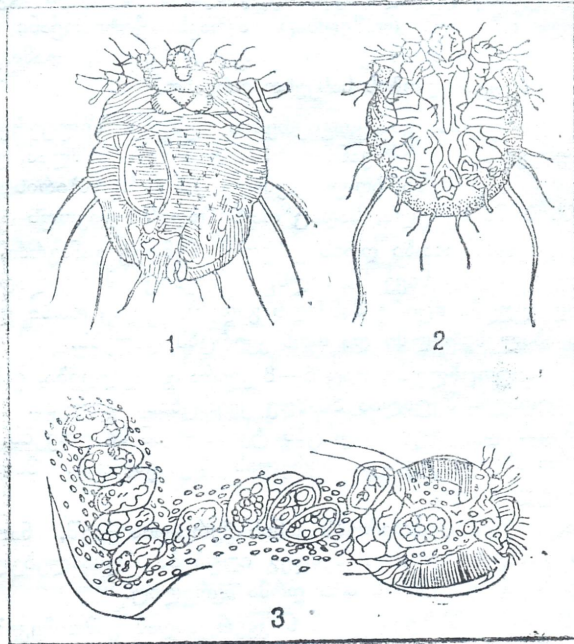
გამონაყარსა და ძლიერ ქავილს გამოიწვევენ ის ტკიპებიც, რომელნიც მუნს შეყრიან კატას, ცხენს, ძაღლს, ცხვარსა და ღორს. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ტკიპებიც სულ სხვადასხვა სახეობას მიეკუთვნებიან.

ზემოთქმულიდანაც კი აშკარაა, თუ რა მრავალი სახეობის ტკიპა არსებობს და რა დიდ ზიანს აყენებენ ისინი ადამიანს.

ბღერის ტკიპა

ბღერის ტკიპა კუს ფორმისაა და ჩვეულებრივი თვალით ძნელად თუ დაინახავს ადამიანი, ისე კი ოდნავ შესამჩნევ მოთეთრო წერტილს წარმოადგენს. ტკიპის შესწავლა ხდება მიკროსკოპით.

ტკიპა დედალ-მამალია. დედალი, მამალთან შედარებით, თითქმის ორჯერ უფრო მსხვილია (იხ. სურ. 1). ტკიპის თავი, მკერდი

სურ. 1. ბღერის ტკიპა.

1. დედალი; 2. მამალი; 3. კვერცხდება.

და მუცელი გაერთიანებულია, მომრგვალო მოყვანილობისაა. სხეულის ზედა ნაწილი ამობურცულია, დაფარულია განივი ლარებითა და წვეროებით უკან გადახრილი სამკუთხოვანი ქაცვებით. მუცელი, რომლის ზედაპირი შედარებით ბრტყელია, მოტიტვლებულია. თავი ხორთუმინია, რომლის ზედა ნაწილზე მოჩანს ხელცე-

რები და ზედა ყბები, ხოლო ქვევით—ქვედა ყბები. ტკიპას წინა ნაწილის გვერდებზე განლაგებულია ორ-ორ წყვილად წინა ფეხები, რომლებიც შედგება მენჯის, ტაბუხის, ბარძაყის, წვივისა და თათებისაგან. ბოლოში თათები თიფშისებრი ბრჭყალებით თავდება. დანარჩენი ორი წყვილი ფეხი მოთავსებულია მუცლის არეში. დამახასიათებელია, რომ ეს უკანასკნელი დედალს გრძელი ჯაგრით უბოლოვდება, მამალს კი—წყვილი (შიგნითა—უკანა) მისაწოვრით. უკანა ტანზე დედალს აქვს ბეჭდისებრი ხერელი (გასანაყოფიერებელი ორგანო), რომელსაც აკრავს ქიტინოვანი რგოლი. მამლის მუცელზე, მეოთხე წყვილ ფეხთა შორის, გამოყოფილია ნალისებრი მოყვანილობის სასქესო ორგანო.

დედალი ტკიპა, განაყოფიერების შემდეგ, ხელცერების მეშვეობით ეწევა კანის რქოვანი გარსის დაგლეჯა-დაშლას, გაიკაფავს გზას და ჯერ სიღრმეში, ხოლო შემდეგ კანის ზედაპირის გასწვრივ გაიკეთებს ბრმა ხერელს, სადაც ოთხ დღეს დაყოფს და ოთხ კვერცხს დადებს. ოთხი დღის გასვლის შემდეგ განაგრძობს თავის გზას, გაივლის იმდენივე მანძილს, რამდენიც პირველად გაიარა (საერთოდ დღეში მცირე მანძილს გადის), კვლავ ოთხი დღით შეჩერდება ახალ ხერელში და ოთხ კვერცხს დადებს.

თავის სიცოცხლეში, რაც 6—8 კვირა გრძელდება, განაყოფიერებულ დედალს შეუძლია 50-მდე კვერცხის დადება. ხერელში მოძრაობისას დადებულ კვერცხს ტკიპა უკან მიატოვებს. ამასთან, რაც უფრო ახლოა კვერცხი ხერელის შესავალთან, მით უფრო მომწიფებულია იგი.

მამალი ტკიპა ცხოვრობს კანის ქერცლის ქვეშ, ნაოჭში და დედლის განაყოფიერების შემდეგ იღუპება. შესაძლებელია, მან საცხოვრებლად გაიკეთოს არა ღრმა ხერელიც.

2—7 დღის შემდეგ ტკიპის კვერცხიდან გამოიჩეკებიან მატლები, რომლებსაც მარტო სამი წყვილი ფეხი დაჰყვებათ (1 წყვილი უკანა ფეხი მათ არ აქვთ). მატლები ორჯერ გამოიცვლიან კანს, სქესობრივად მომწიფებულ პარაზიტებად გადაიქცევიან და განაგრძობენ თავის მოქმედებას.

ბლერის ტკიპის არსებობა შესაძლებელია მხოლოდ ადამიანის კანზე, ურომლისოდაც იგი 2—3 დღეში დაიღუპება. ცხოველების ბლერის გამომწვევი ტყავიჭამია ტკიპა კი, პირიქით, უტყაოდაც განაგრძობს ცხოვრებას 40—60 დღის განმავლობაში.

დაკვირვებამ დაგვანახვა, რომ ტკიპა ძალიან სწრაფად მრავლდება, მოკლე დროში ათეულ ათასობით. აქედან ცხადია, თუ რა რიგ საშიშია იგი ბლერის გავრცელებისათვის.

ადამიანის დაავადება ბლერით

ბლერის გამოწვევისათვის ყველაზე საშიშია განაყოფიერებულ დედალი, რომელიც კანის ზედაპირზე მოხვედრისთანავე დაიწყებს ხერელის კეთებას; საკმარისია 20—30 წუთი, რომ დედალი ტკიპა კანში ჩაძვრეს კვერცხის დასადებად. კანზე მოხვედრილ მაშალ ტკიპას კი არ შეუძლია ბლერის გამოწვევა, რადგან იგი, როგორც ვთქვით, იღუპება.

ამრიგად, იმისათვის, რომ ადამიანს ბლერი დაემართოს, ჯანსაღი ადამიანი უშუალოდ უნდა შეეხოს ავადმყოფს.

დაკვირვებამ ცხადყო, რომ ბლერის გადაღება ხდება იმ შემთხვევაში, თუ ჯანსაღმა ადამიანმა დაიძინა ავადმყოფთან, ისარგებლა მისი პირსახოცით, ტანსაცმლით, თუ ჯანსაღი ადამიანი შეეხო ავადმყოფის ლოგინს და სხვ., ვინაიდან მათზე შეიძლება იყოს ცოცხალი განაყოფიერებული დედალი ტკიპა. არის ისეთი შემთხვევებიც, როცა ადამიანს ბლერი დაემართება აბანოში, სასტუმროში, ავადმყოფის ნახმარი საცვლებით სარგებლობისას, რბილვავანით მოგზაურობის დროს, თუ საწოლი უზეწროა.

თუ ოჯახის ან კოლექტივის (სკოლა, ბაღი, ბაგა, სამქრო და სხვ.) რომელიმე წევრს ბლერი შეეყრება, შესაძლებელია მან ეს სენი უყურადღებობის გამო, სხვებსაც გადაღვას.

ავადმყოფობის გამოცნობა

პირველი ნიშანი, რომლითაც ბლერი გამოიცნობა, არის დედალი ტკიპის მიერ კანში გაკეთებული ბრმა ხერელი სხვადასხვანაირისა.

ერთი შეხედვით, იგი მოხრილი ან დაკლაკნილია, მოყვითალო ნაცრისფერია და ნემსით განაჯაწრს ჰგავს.

ტკიპის ხერელს თუ გამადიდებელი შუშით დაეხედავთ, დავინახავთ, რომ ხერელის ზევით კანი ოდნავ ამობურცულია. ეს ხერელის სახურავია, რომელიც ერთმანეთისაგან თანაბარი მანძილებით დაშორებული მოშავო წერტილებითაა დაფარული. ეს წერტილები დედალი ტკიპის მიერ გახვრეტილი ადგილებია, სადაც

ის კვერცხდების დროს ჩერდება. აქედან ხვრელში ჩადის ჰაერი და, აქედანვე ამოდიან გამოჩეკილი მატლები. ამ ადგილებს მოშავო ფერს აძლევს მტვერი (ჭუჭყი) და ტკიპის განავალი.

ის ადგილი, სადაც პირველად ტკიპა ჩაძვრა, ღიაა, ხოლო მისი ბოლო დახურული. აქ შევნიშნავთ პატარა ბუშტუკებს უფერული შიგთავსით. თუ ამ ადგილს, ე. ი. ხვრელის ბრმა ბოლოს, სადაც ბუშტუკია, ნემსით გავჩხვლევთ, იქიდან ტკიპას ამოვიყვანთ.

ბლერით დაავადებისას კანზე ხდება მთელი რიგი ცვლილებები, რასაც იწვევს ქავილი. ქავილი ბლერის მეორე და მთავარ დამახასიათებელი ნიშანთვისებაა.

ქავილი დაიწყება მაშინ, როდესაც განაყოფიერებული დედალი ტკიპა შეიჭრება კანში და შეუდგება ხვრელის კედლებს.

ქავილის მიზეზი ხვრელის გაკეთებაა. ზოგი მეცნიერის აზრით, ქავილს აძლიერებს შხამი, რომელსაც ტკიპა კანში შესვლისას გამოყოფს.

ქავილი დაიწყება ჯერ იმ ადგილიდან, სადაც ტკიპა შეიჭრება. შემდეგ, ქავილით ტკიპის ახალ ადგილზე გადატანასთან და ახალი ტაობის გამოჩეკასთან დაკავშირებით, ქავილის არე თანდათან მატულობს.

შენიშნულია, რომ ქავილი განსაკუთრებით ძლიერდება ღამით, როდესაც ავადმყოფი ლოგინშია. მაგრამ უნდა ვიფიქროთ, რომ ამას ლოგინში მშვიდად წოლა და სითბო არ იწვევს, რადგან ცხელი საამქროების მუშები, მეფურნეები და ცეცხლფარეშები, რომელნიც ღამის ცვლაში მუშაობენ, აღნიშნავენ ღამით ქავილის გაძლიერებას.

მწვავე ქავილი ანერვიულებს და აანჩხლებს ადამიანს, უკარგავს ძილს, რაც იწვევს ძლიერ დაღლილობას და, არც თუ ისე შვიდათად, შრომის უნარის დაკარგვას. ქავილის გაძლიერებას ღამით იმით ხსნიან, რომ დედალი ტკიპის განაყოფიერება ღამით ხდება, ღამით იკეთებს ის ხვრელს და დებს კვერცხს.

ზოგჯერ ქავილი ღამითაც სუსტი აქვს ავადმყოფს, ხოლო დღისით მას იგი სრულიად არ აწუხებს.

ძლიერი ქავილით, რაც ხდება ფრჩხილით ან სხვა რაიმე საგნით, ავადმყოფი გაიკაწრავს, დაიზიანებს კანს, შეიტანს შიგ ჩირქმზად ბაქტერიებს, რის შედეგადაც ვლებულობთ კანისათვის დამა-

ხასიათებელ ჭრელ სურათს და ავადმყოფობის გართულებას. კანს გადაეფარება ხორბლის მარცვლის, და ცოტა მეტი ზომისაც, ჩირქოვანი ბუშტუკები, რომელთაც ხანდახან წითელი ანთებითი ქობა მოიცავს და შეამსივნებს. ამასთან, გასკდება ხვრელის ბოლოში არსებული ბუშტუკი და მის ადგილზე გაჩნდება ქერქი ან ჩირქოვანი ბუშტუკები, რომელნიც შესაძლებელია ხანდახან ძირმაგარად ანდა ჩირქგროვადაც კი გადაიქცნენ. ასეთ შემთხვევებში დასაშვებია ბლერი გაართულოს ეკზემამ, თუ ავადმყოფი თავის დროზე არ მომართავს ექიმს და წესიერად არ იმკურნალებს.

გარდა ბლერისა, ქავილს სხვა დაავადებაც იწვევს. მაგალითად, ეკზემა, ჭინჭრის ციება და სხვ., რომელთაც არაფერი საერთო არა აქვთ ბლერთან. ბლერის გამოცნობა უმეტეს შემთხვევაში ადვილია. მას ახასიათებს შემდეგი ნიშნები: პარაზიტის ხვრელების განლაგება კანის ნაზ ადგილებში—ხელებზე (თითებს შუა), თითების გვერდებზე, წელზე, ჭიპის გარშემო, ძუძუს თავზე (ქალებს), გარე სასქესო ორგანოებზე (უფრო ხშირად, თუ დაავადება სქესობრივი კავშირის შედეგია).

ბლერის გადასვლა სხვა რაიმე დაავადებად, თუნდაც, ეკზემად, შეუძლებელია. ცალკეულ შემთხვევაში ეკზემა ბლერის მხოლოდ თანდართული დაავადებაა.

ბლერის გამოცნობა გვიადვილდება მაშინ, როცა ერთსა და იმავე დროს ოჯახის რამდენიმე წევრია ავად.

ბლერის მიმდინარეობა

ბლერის მიმდინარეობისათვის საჭიროა ვიცოდეთ, თუ რა დრო გავიდა დაავადებიდან ავადმყოფობის გამოვლინებამდე. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს დრო დაკავშირებულია სხვადასხვა პირობასთან და მერყეობს. თუ ბლერის ტკიპა დიდი რაოდენობით მოხვდა ჯანსაღ კანში, დაავადება შეიძლება სწრაფად განვითარდეს. ბლერის ხელოვნურად გადატანისას პირველი ნიშნები მე-9-10 დღეს გამოჩნდება, ხოლო დაავადება 12 კვირის გასვლის შემდეგ გავრცელდება. ბლერის გართულების შემთხვევაში (ძირმაგარა, ჩირქგროვა) შესაძლებელია ავადმყოფს სიცხეც მისცეს.

ბავშვებში, მეტადრე ჩვილ ბავშვებში, ბლერი თავისებურად მიმდინარეობს: ვრცელდება უფრო სწრაფად, ედება მთელ ტანს, სახეს, კისერს, რასაც მოზრდილებში ვერ ვხვდებით. ბავშვებში ბლერი მეტადრე მაშინ განვითარდება, როცა მას დაერთვის ჩირქ-

მზადი ბაქტერიებით გამოწვეული გართულება. ამ დროს ბავშვი გაანჩხლებით იტირებს, ცოტა ხნით აიღებს ძუძუს, დაიღლება ტირილით, დიდხანს ვერ დაიძინებს. ასეთ შემთხვევაში სასწრაფოდ უნდა მივმართოთ კანის სნეულებათა ექიმს.

თუ ბლერიტ დაავადებულს თავის დროზე და წესიერად ვემკურნალებთ, ტკიპებსა და მათ კვერცხებს მოვსპობთ, ადამიანიც სწრაფად განიკურნება. თუ მკურნალობა დროულად და წესიერად არ ჩატარდა, დარჩენილ კვერცხებისაგან გამრავლებიან ტკიპები და ავადმყოფს დაავადება შეუბრუნდება.

ბლერის მკურნალობა

ბლერის სამკურნალოდ მრავალი საშუალება მოიპოვება, რომელიც, თუ ბლერი გართულებული არ არის თანდართული ჩირქოვანი ინფექციით, კარგ შედეგებს იძლევა.

ბლერის წინააღმდეგ, ტკიპისა და მისი კვერცხების მოსასპობად, იყენებენ სხვადასხვა მალამოს, უმთავრესად ვილკინსონის მალამოს, რომელიც შეიცავს 30—30 წილ გოგირდსა და კუპრს, 50—60 წილ საპონსა და ღორის ქონს და 20 წილ ცარცს. გოგირდი სპობს პარაზიტებს, ხოლო დანარჩენი ნივთიერებანი დაარღვევენ კანის მთლიანობას და გაანადგურებენ ტკიპის ხერელებს.

ავადმყოფი დილა-სიღამოს, ნახევარი საათის განმავლობაში, 3—4 დღე მალამოთი დაიზელს ტანს (თავისა და სახის გარდა), მაგრამ უფრო მხნედ—ბლერის ტკიპის ჩასახლების ადგილებს—სახელდობრ თითებს შუა, მაჯის, მუცლის არეში და სხვაგან. ქალმა, კანი რომ არ გაღიზიანდეს, ფრთხილად უნდა შეიზილოს მალამო სასქესო ორგანოს, ბარძაყ-საზარდულის ნაკეცებში და ძუძუებს ქვეშ. ისედაც გაღიზიანებული კანი ტანის დაბანით კიდევ უფრო რომ არ გაღიზიანდეს, ავადმყოფი 1 დღეს დაისვენებს და შემდეგ მიიღებს აბაზანას. მალამოს მოქმედება შეუწყლებლად რომ მიმდინარეობდეს, მკურნალობის დღეებში საცვლები არ უნდა გამოიცვალოს. აბაზანის მიღების შემდეგ საცვლები და ლოგინის თეთრეული უნდა გამოიხარშოს.

შესაძლებელია, რომ ამ წესით ჩატარებულმა მკურნალობამ არ მოგვცეს სასურველი შედეგები. ასეთ შემთხვევაში საჭიროა განვაგრძოთ მალამოს შეხელა ტანზე. მაგრამ აქ გვმართებს ერთგვარი სიფრთხილე, რადგან მალამოს ხმარებისას კანი ხშირად

ლიზიანდება, რაც ქაველს იწვევს. ვალიზიანებული კანის სამკურნალოდ დაამუშვიდებელ მალამოს ხმარობენ, მაგრამ ჩვილ ბავშვსა და თირკმელებით ავადმყოფს ამ საშუალებით არ მკურნალობენ, ვინაიდან იგი თირკმელებზე გამაღიზიანებლად მოქმედებს.

სკოლამდელი ასაკის ბავშვებს დაუნიშნავენ 50%-იან ვილკინსონის მალამოს.

ბღერის სამკურნალოდ აგრეთვე ხმარობენ გოგირდის საპონს, (50 გრამი სარეცხის საპონი, 125 გრამი გოგირდის ფხვნილი, 50 გრამი წებო, 200 გრამი ფქვილი და სახამებელი, 350 გრამი წყალი), რომელსაც 15 წუთის განმავლობაში შეუზღვენ ავადმყოფს დღეში ორჯერ 3 ღლის განმავლობაში. თითო შეზელაზე საჭიროა 1 ჩაის კიკა ან კიქანახევარი გოგირდის საპონი. მეოთხე დღეს ავადმყოფი დაიბანს და საცვლებს გამოიცვლის.

როგორც ვთქვით, ბღერის სამკურნალოდ ვილკინსონის მალამოს გარდა, მრავალი სხვა საშუალებაა. მაგალითად, 20—30%-იანი გოგირდის მალამო, პერუს ბალზამის მალამო და სხვ., რომელთა უპირატესობა ისაა, რომ ვილკინსონის მალამოსთან შედარებით, ნაკლებად გამოყოფენ არასასიამოვნო სუნს. სამაგიეროდ, მათი მოქმედება სუსტია და ხმარება უფრო ხანგრძლივად არის საჭირო.

ბღერის მალამოს უარყოფითი თვისება ისაა, რომ მას ცუდი სუნი უდის და მკურნალობისას საცვალს სერის, თანაც, მკურნალობა 4—5 დღეს გრძელდება. ამიტომ ჰეცნიერებმა კარგა ხანია ამოცანად დაისახეს უფრო სწრაფმოქმედი, უვნებელი და მარტივი საშუალების მოძოვება. ამ მხრივ ფლემინგის სითხეს ბღერის მკურნალობაში, თუ მხედველობაში მივიღებთ მისი მოქმედების სისწრაფეს, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს. მას ასე ამზადებენ: 40 წილ ჩამქრალ კირს აადულებენ წყალში, ვიდრე არ დაიფხვნება, შემდეგ დაუმატებენ 80 წილ გოგირდს, 800 წილ წყალს და მთელ ნარევს ადულებენ განახევრებამდე.

ფლემინგის სითხის შეზღვევამდე ავადმყოფმა ტანი უნდა დაიბანოს. ხსნარის შეზელა ხდება 20—30 წუთის განმავლობაში, რის შემდეგ ავადმყოფი ტანს დაიბანს და საცვლებს გამოიცვლის.

ბღერის წინააღმდეგ ყველაზე უკეთესია მკურნალობა პროფ. მ. პ. დემიანოვიჩის წესით—თიოსულფატის 60%-იანი ხსნარის (ხმარობენ ფოტოგრაფიაში ფირფიტების ფიქსაციისათვის) და მარილმჟავა ხსნარის შენაცვლებითი ხმარება.

თიოსულფატის 60%-იანი ხსნარის შესამზადებლად აიღებენ

60 წილ თიოსულფატსა და 40 წილ წყალს, ხოლო მარილმჟავას 6%-იანი ხსნარის მოსამზადებლად—6 წილ სუფთა მარილმჟავასა და 94 წილ წყალს. სუფთა მარილმჟავას ნაცვლად, შეიძლება ავილოთ განზავებული მარილმჟავა (1 წილი მარილმჟავა და 2 წილი წყალი), მაგრამ ამ შემთხვევაში 6%-იანი ხსნარის შესამზადებლად საჭიროა 18 წილი გამზადებული მარილმჟავა და 82 წილი წყალი.

60%-იანი თიოსულფატის შეზელა ჩატარდება თბილ შენობაში, მთელ ტანზე (თავის გარდა) კისრიდან კოჭებამდე. ამასთან, უნდა დავიცვათ ისეთი თანმიმდევრობა, რომ ხელ-ფეხსა და ტანის წინა-უკანა ნაწილს მოუხდეს თვითუღს ორ-ორი წუთი, სულ 12 წუთი. შეზელა საჭიროა მხნედ, მეტადრე ბლერის გამოვლინების ადგილებში. ბავშვებს თიოსულფატს შეუზელენ მშობლები, ან მედიცინის მუშაკები.

პირველი შეზელის დამთავრებისას ავადმყოფი შეისვენებს შესაზრობად, რის შემდეგ მთელი ტანი დაიფარება კრისტალური თიოსულფატით. ამავე წესით გამეორდება თიოსულფატის შეზელა, რაც 10 წუთს გასტანს.

თიოსულფატის გამეორებით ხმარებისა და შესზრობის შემდეგ, შეუდგებიან მარილმჟავას შეზელას, ტანის ყველა ნაწილზე, როგორც თიოსულფატის გამოყენებისას, მხოლოდ თითო წუთის განმავლობაში (სულ 6 წუთი), შესზრობისას კიდევ სამჯერ შეიზელენ, ე. ი. სულ 4-ჯერ. ყოველი წასმის შემდეგ ავადმყოფი ისვენებს, ვიდრე არ შეაზრება მარილმჟავა.

შეზელის დამთავრების შემდეგ ავადმყოფი გამოიცვლის საცვალს და მეოთხე დღიდან დაიბანს ტანს.

ბლერის წინააღმდეგ საკმარისია 1 ასეთი კურსის ჩატარება და თუ შედეგი ვერ მივიღეთ, შეიძლება მკურნალობის განგრძობა, მაგრამ 3—4 დღის გასვლის შემდეგ. საჭირო ხდება მკურნალობის მესამედაც ჩატარება, თუმცა მეტად იშვიათად.

წამლის მოქმედება ტკიპის კვერცხებზე გაგრძელდება სწორედ იმ 3 დღის განმავლობაში, როდესაც ავადმყოფს აკრძალული აქვს მისი ჩამობანა.

სკოლამდელი ასაკის ბავშვების მკურნალობისას (ორივე მეთოდით) ხმარობენ შედარებით ნაკლებად ძლიერ პრეპარატებს: 60%-იან თიოსულფატს, 30%-იან ბისულფატსა და 3%-იან მარილმჟავას.

მკურნალობის ამ წესს, სხვებთან შედარებით, ის უპირატესო-

ბა ენიჭება, რომ მის გამოყენებისას წამალი მეტად სწრაფად მოქმედებს, სულ საჭიროა 40—60 წუთი, კანს არ აზიანებს, საცკლებს არ სკრის და ავადმყოფზე უარყოფით გავლენას არ ახდენს. ამ წესით მკურნალობა ბავშვებსაც კარგად გადააქვთ.

ბლერის მკურნალობის ახალი წესი

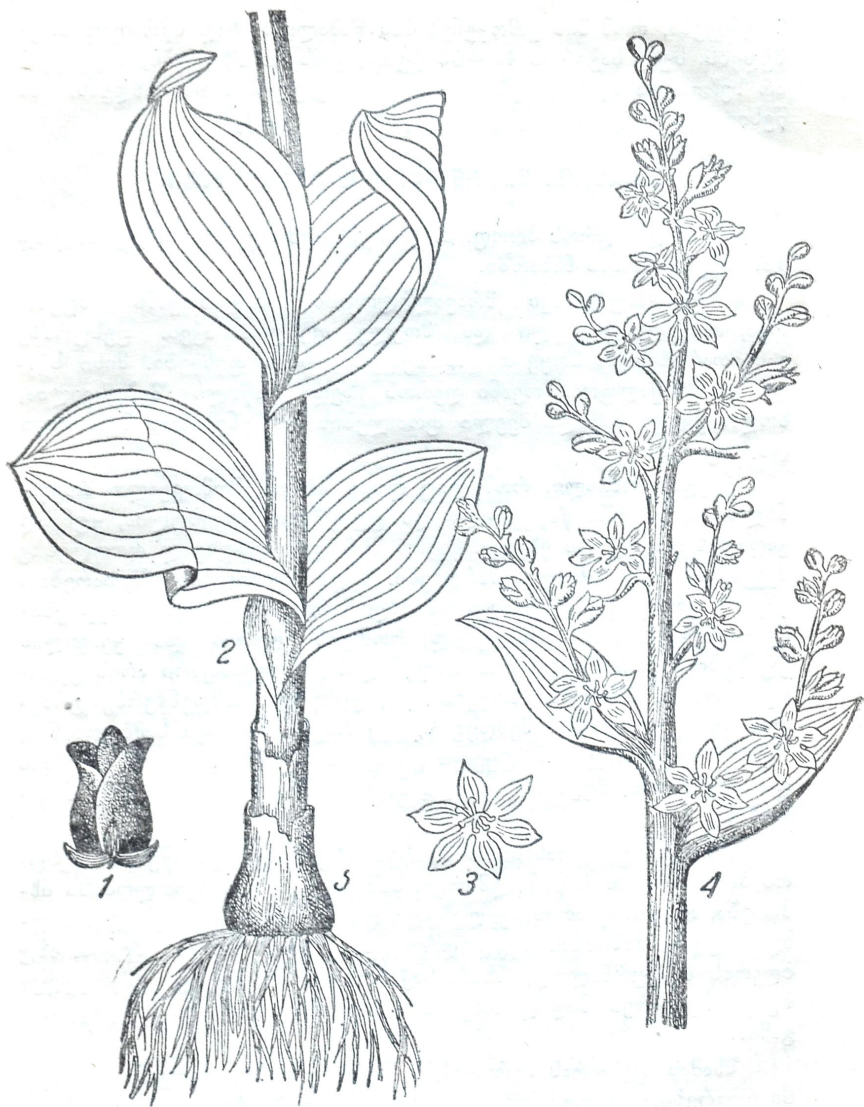
ამ ბოლო დროს პროფ. პ. გ. ბუაჩიძემ ბლერის სამკურნალოდ გამოიყენა შხამას ნახარში.

შხამა—აპუტარაჟი მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარეა, რომელსაც სქელი და მოკლე ფესურა აქვს. ფესურაზე განვითარებულია მოყვითალო შეფერილობის ფესვები. მისი სქელი და მრავალფოთლოვანი ღეროს ზედა ნაწილი შებუსვილია, ხოლო ქვედა ნაწილი ძველი ფოთლების ნარჩენებითაა შემოსილი (იხ. სურ. 2).

ქვედა ფოთოლი, რომელიც დიდი ზომის, მომრგვალო მოყვანილობის, წვერში წაწვეტილი და ფუძეშევიწროვებულია, ყუნწად გადადის და ღეროს ეხვევა. ქვემო მხრიდან შებუსვილ ფოთლებზე მკვეთრად გამოსახულია ძარღვები. ზედა ფოთლები შედარებით ვიწრო, გრძლად წაწვეტილი და მჯდომარეა. ყვავილები შეკრებილია საგველანაირ ყვავილედად, რომლის ღერძი და ყვავილის ყუნწები ხშირი ბუსუსითაა მოფენილი. ყვავილსაფარი არის გვირგვინისებრი, მომწვანო-მოყვითალო, ყუნწზე რამდენჯერმე გრძელი, იგი ყვავილობის შემდეგ ზედვე რჩება. ნაყოფი სამბუდიანია, თესლი მოყვითალო, ბრტყელი და ფრთიანი. შხამა ყვავის ივლისსა და აგვისტოში. მცენარის ყველა ნაწილი შხამიანია, მეტადრე ნორჩობაში.

მშრალი ფესურას გემო მწარეა, მხურვალე და მწვავე. ფესურა პარაზიტების საწინააღმდეგო საშუალებაა და ბეითლობაში იხმარება, როგორც ამოსახველებელი და პირიდან მასაქმებელი. ხალხურ მედიცინაში მას ძველ დროიდანვე ხმარობდნენ მუნის, ანუ ბლერის სამკურნალოდ. შხამა საქართველოში მეტად გავრცელებული მცენარეა. მაღალ მთების საძოვრებზე აბეზარი სარეველთაგანია.

შხამას ფესურას აგროვებენ შემოდგომაზე, რადგან მოქმედ ნივთიერებათა რაოდენობა ამ დროს მასში ბევრია. ფესურის შეგროვება ხდება მზიან ამინდში, ფესურას შემოაცლიან მიწას,

სურ. 2. შხაზა (აბუტარაკი).

1. ნაყოფი, 2. ლერო დესურათი და დესეებით, 3. ყვავილი, 4. ყვავილედო.

წვირლ ფესვებს, ამრობენ ჩრდილში, შესაფერის სხვენზე, სადაც ჰაერის მოძრაობა კარგია. ოთახში გაშრობა დაუშვებელია, რადგან ალიზიანებს სასუნთქ ორგანოების ლორწოვან გარსს და იწვევს ცხვირისცემინებას. გაშრობა უნდა წარმოებდეს სკებიდან დაშორებით, რადგან შესამასავან ფუტკარი ილუპება. დაფხვნისა და შეფუთვისას საჭიროა დიდი სიფრთხილე, პირისა და ცხვირის ახვევა, საპნით ხელის დაბანვა, თვალების დაცვა და სხვ.

ხუთი წილი ნედლი შხამა იძლევა სამ წილ მშრალ მასალას. სასურველია, შეგროვილი მასალა იმავე წელს მოვიხმაროთ, რადგან დროთა განმავლობაში იგი მოქმედების სიძლიერეს კარგავს. შხამას გეგმური დამზადება ჯერჯერობით ხდება ზოგიერთ რაიონში, მაგალითად, ბორჯომის, დუშეთის, ყაზბეგის და ადიგენის რაიონებში. საჭიროა საქართველოს სხვა რაიონებშიაც გამოვავლინოთ შხამას გავრცელების ფართობები.

პროფ. პ. გ. ბუაჩიძის მიერ მოწოდებული წესით შხამას ნახარშს შემდეგნაირად ამზადებენ: ერთ კილოგრამ გარეცხილ შხამას ძირებს დაასხამენ ექვს ლიტრ წყალს და ნელ ცეცხლზე ადუღებენ, ვიდრე წყალი ნახევარს არ დაიშრობს. გაწურვის შემდეგ მას აძლევენ ავადმყოფს. შხამას ნახარშის გაცემა ხდება ექიმის რეცეპტით აფთიაქიდან 200—300 გრამის რაოდენობით.

როგორ უნდა ვიხმაროთ შხამას ნახარში

ხმარების წინ ნახარში კანისათვის სასიამოვნო ტემპერატურამდე უნდა შევათბოთ და ავადმყოფს შევუზილოთ მთელ ტანზე (გარდა სახისა). შეზულის შემდეგ ავადმყოფი სუფთა საცვალს ჩაიცვამს და გამოიცივლის ლოგინის თეთრეულს. ავადმყოფმა ტანი უნდა დაიბანოს სამი დღის შემდეგ.

ვინაიდან ნახარში შხამს შეიცავს, ამ საშუალებით 5 წლის ასაკამდე ბავშვების მკურნალობა არ შეიძლება. საჭიროა მეძუძუარი დედის გაფრთხილება, რომ ნახარშის წასმის შემდეგ მოუშენდლად ძუძუ ბავშვს არ მისცეს. ამასთან, უმჯობესია ჩვილ ბავშვიანმა დედამ მკურნალობა ჩაატაროს ღამით, როცა ბავშვს ძუძუს წოვების შემდეგ დააძინებს.

რა უპირატესობა აქვს პროფ. პ. გ. ბუაჩიძის მიერ შემუშავებული ბღერის მკურნალობის ახალ წესს?

წამლის შესაზღვლად საკმარისია 10 წუთი და თვით წამალი აღ-

ვილი სახმარი, შესამზადებელი და იაფია, შხამას ნახარშს არა აქვს სუნი და იგი არაფერს არ აჭუჭყიანებს. მკურნალობა იძლევა კარგ შედეგებს—100 ავადმყოფიდან 95 ჰკურნავს.

რა საშუალებითაც არ უნდა ტარდებოდეს მკურნალობა, თუ ბლერი გართულებულია კანის ჩირქოვანი ანთებით, პირველად საჭიროა ამ უკანასკნელის წამლობა, ე. ი. კანს ჩირქმბადი ბაქტერიებით გამოწვეული მოვლენების მოსპობა და შემდეგ საკუთრივ ბლერის მკურნალობა. ამისათვის ხმარობენ გოგირდსალიცილიუმის მალამოს და სხვა საშუალებებსაც.

რა მნიშვნელობა აქვს ბლერთან ბრძოლას

ბლერი მეტად გავრცელებულია კაპიტალისტურ ქვეყნებში, მეტადრე კოლონიურ და დამოკიდებულ ქვეყნებში, სადაც მშრომელთა მატერიალური პირობები მძიმეა. მაგალითად, გომინდანის ჩინეთში ბლერით დაავადებული იყო მოსახლეობის მესამედი, ისლანდიაში—თითქმის ნახევარი.

რევოლუციამდელ რუსეთში, სადაც მოსახლეობის კულტურულ-მატერიალური და სანიტარულ-ჰიგიენური პირობები ცუდი იყო, არასრული ცნობებით, ყოველ 10 ათას სულ ადამიანზე მოდიოდა ბლერით დაავადებული: 1895 წელს 123 კაცი, 1900 წელს—238, 1905 წელს—249, 1910 წელს—271 და 1913 წელს—337 კაცი. დაავადებულთა ცხრა მეათედს სოფლის მცხოვრებნი შეადგენდნენ. უნდა ვიფიქროთ, რომ ავადმყოფთა რიცხვი გაცილებით მეტი იქნებოდა, რადგან იმ დროს მკურნალობა ფასიანი იყო და ყველას როდი ჰქონდა მისი საშუალება, რომ ეჭიმისათვის მიემართა.

გერმანულ ფაშისტ დამპყრობთა მიერ დროებით ოკუპირებულ რაიონებში, სადაც მოსახლეობა სიღატაკესა და უბინაობას განიცდიდა და სამედიცინო დახმარებას მოკლებული იყო, ბლერით დაავადებამ მასობრივი ხასიათი მიიღო.

საბჭოთა კავშირში, სადაც მოსახლეობის კულტურულ-მატერიალური კეთილდღეობა დღითიდღე უმჯობესდება, ბლერით დაავადება შედარებით იშვიათია.

ხელისუფლების და პარტიის ყოველდღიური ყურადღების და მზრუნველობის შედეგად, ჩვენი ქვეყნის მშრომელთა მატერიალურ-კულტურული დონის სწრაფად ამაღლებასთან ერთად, ფარ-

თოდ ინერგება სანიტარულ-ჰიგიენური ჩვევები, სწრაფად ვითარდება სოფლად აბანოების მშენებლობა.

მოსახლეობა უზრუნველყოფილია უფასო და ყველასათვის ხელმისაწვდომი საექიმო დახმარებით.

ბლერით დაავადების წინააღმდეგ ბრძოლას ეწევიან და სამკურნალო და გამაფრთხილებელ ღონისძიებებს ატარებენ საავადმყოფოები და ამბულატორულ-პოლიკლინიკური დაწესებულებების სამედიცინო მუშაკები. როგორც სოფლად, ისე ქალაქად, ყველა სამედიცინო დაწესებულებას ბლერთან ბრძოლის საქმეში ხელმძღვანელობას უწყვეტ კანისა და ვენერულ სნეულებათა დისპანსერები, რომლებიც აგრეთვე თვით ატარებენ, როგორც მკურნალობას, ისე პროფილაქტიკურ ღონისძიებებს.

უკეთეს ბლერით დაავადებულ ავადმყოფთან სხვებიც ცხოვრობენ, მათ გამოუძახებენ ხოლმე ექიმთან შემოწმებისა და, საჭირო შემთხვევაში, მკურნალობის ჩასატარებლად. თუ ავადმყოფთან მცხოვრები ან მასთან ურთიერთობაში მყოფი პირის გამოძახება ვერ მოხერხდა, მაშინ ადგილზე შესამოწმებლად გაიგზავნება ექიმის თანამემწე, რომელიც დაავადების გამოვლინების შემთხვევაში ავადმყოფთან ერთად უმკურნალებს ამ პირსაც.

ბლერის გადაღების თავიდან ასაცილებლად, საჭიროა ავადმყოფი ცალკე იწვეს, მოერიდოს ხელის ჩამორთმევას; ამასთან, მისი ნივთები სხვებმა არ უნდა იხმარონ.

ავადმყოფობის ადრეული გამოვლინება და მკურნალობა ბლერის გავრელებასთან ბრძოლის უპირველესი საშუალებაა. ტკიპების დასახოცად, ავადმყოფის საცვლები გარეცხვის შემდეგ უნდა გამოიხარშოს. ზედა ტანსაცმელი, რომელიც ვერ გაირეცხება, უნდა გაიფინოს 7 დღეს, რადგან ტკიპა კანის გარეშე იღუპება, ანდა უმჯობესია წაღმა-უკუღმა დაუთოვდეს ცხელი უთოთი. ტანსაცმელი და ლოგინი, სადაც კი ეს მოსახერხებელია, უნდა გატარდეს საღებუნეფექციო კამერაში.

ბლერთან ბრძოლის საქმეში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სკოლების, საბავშვო ბაღების, ბავშვთა ბაგების, აბანოების, კვების მრეწველობის და ზოგიერთი სხვა დარგის მუშაკთა ხშირ საყოველთაო საექიმო შემოწმებას, რასაც კანისა და ვენერულ სნეულებათა დისპანსერები ატარებენ.

იმ მიზნით, რომ მოსახლეობა იცნობდეს გადაამდებ სნიულებ-

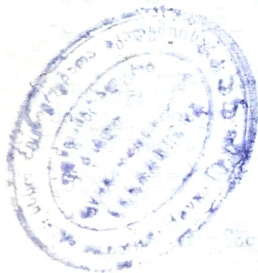
K 576
I

შებს და მათ წინააღმდეგ ბრძოლის ხერხებს, ჩვენში ფართოდამ
ჭაშლილი სანიტარულ-საგანმანათლებლო მუშაობა.

მედიცინის მუშაები ატარებენ ლექციებსა და საუბრებს, გა-
მოყენებულია რადიო, კინო, დიდი რაოდენობით იბეჭდება ბრო-
შურები, პლაკატები და სხვ.

მართალია, ბლერი ადამიანის სიცოცხლისათვის პირდაპირ
საფრთხეს არ წარმოადგენს, მაგრამ იგი მეტად არასასიამოვნო
დაავადებაა მისი დამახასიათებელი ნიშანთვისების—ქავილის გამო
და იწვევს შრომის უნარის ნაწილობრივ დაკარგვას.

ბლერთან ბრძოლას დიდი საზოგადოებრივი მნიშვნელობა აქვს
და ამიტომ ამ საქმეში უნდა ჩაებას ყველა მოქალაქე. რაც უფრო
მალე მიმართავს ავადმყოფი ექიმს, მით უფრო სწრაფად განიკურ-
ნება იგი ბლერისაგან და უკვე აღარ იქნება ეს სენი საშიში გარშე-
ჭომყოფთათვის, როგორც დაავადების წყარო.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

	გვერ.
რა იწვევს ბლერს	3
ბლერის ტყიპა	5
ადამიანის დაავადება ბლერით	7
ავადმყოფობის გამოცნობა	7
ბლერის მამდინარეობა	9
ბლერის მკურნალობა	10
ბლერის მკურნალობის ახალი წესი	13
როგორ უნდა გინმართო შხამას ნახარში	15
რა მნიშვნელობა აქვს ბლერთან ბრძოლას	16

რედაქტორი პროფ. პ. ბუაჩიძე
 ნაბეჭდ ფორმათა რაოდენობა 1,12
 სააღრიცხვო ფორმათა რაოდენობა 1,02